

تدوین مدل ارتباطی هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی (مورد مطالعه: دانشجویان ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین)

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۹/۰۶/۰۸

تاریخ دریافت: ۱۳۹۹/۰۴/۱۰

داود ربیعی^۱، بهنام مدبری^۲، محمود محمودی^۳

از صفحه ۲۷ تا ۵۰

چکیده

زمینه و هدف: هوش اجتماعی توانایی شناخت افراد و توانایی عمل خلاقانه در روابط انسانی است که برای نیروهای پلیس ضروری است. هدف پژوهش، تدوین مدل ارتباطی هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین می‌باشد.

روش‌شناسی: تحقیق حاضر از جهت هدف، کاربردی، و روش پژوهش نیز توصیفی-همبستگی می‌باشد. جامعه آماری دانشجویان ورزشکار رشته‌های مختلف ورزشی دانشگاه علوم انتظامی امین ۷۰۰ نفر تخمین زده شد که با نمونه‌گیری تصادفی و جدول کرجسی و مورگان، ۲۴۸ نفر به‌عنوان نمونه آماری انتخاب شدند. ابزار پژوهش پرسشنامه‌های استاندارد هوش اجتماعی سیلورا و همکاران (۲۰۰۱) و مسئولیت‌پذیری اجتماعی کارول (۱۹۹۱) بودند. روایی محتوایی آن به تأیید اساتید دانشگاه رسید و پایایی با ضریب آلفای کرونباخ در تمام ابعاد بالاتر از ۰/۷ محاسبه شد. برای تجزیه و تحلیل اطلاعات و برازش مدل از روش حداقل مربعات جزئی با مدل‌سازی معادلات ساختاری از نرم‌افزار آماری (3) Smart PLS استفاده شد.

یافته‌ها: بین هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و تمام مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری (اقتصادی، قانونی، اخلاقی و بشردوستانه) رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد. میزان ضریب اندازه اثر هوش اجتماعی بر مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی: بشردوستانه ۰/۵۳۰، قانونی ۰/۷۲۰، اخلاقی ۰/۷۳۹ و اقتصادی ۰/۷۲۸ از مهم‌ترین عوامل تأثیرگذار بودند. مقدار شاخص نیکویی برازش مدل ($GOF = ۰/۷۱۸$) به‌دست آمد.

نتیجه‌گیری: هوش اجتماعی به‌عنوان مؤلفه‌ی مهمی از سرمایه‌ی انسانی بر ابعاد اخلاقی، اقتصادی و قانونی مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان ناجا، بسیار اثرگذار است. بنابراین تلاش‌ها برای شناسایی و پرورش هوش اجتماعی دانشجویان می‌تواند اولین اقدام برای افزایش و بهبود مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی پلیس در جامعه و افزایش کارایی و اثربخشی نیروی انتظامی در کشور شود.

واژه‌های کلیدی: هوش اجتماعی، مسئولیت‌پذیری اجتماعی، دانشگاه علوم انتظامی امین.

۱- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران (نویسنده مسئول). رایانامه: davidkarate4030@gmail.com

۲- عضو هیئت علمی دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: Behnam_modaberi@yahoo.com

۳- مدرس دانشگاه علوم انتظامی امین، تهران، ایران. رایانامه: Mahmoodmahmoodi2019@gmail.com

نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (ناجا) شاخه‌ای از نیروهای مسلح ایران است، که وظایف پلیس نظامی و انتظامی را در ایران برعهده دارد. نیروی انتظامی در سال ۱۳۷۰ از ادغام شهربانی، ژاندارمری و کمیته انقلاب اسلامی تشکیل شد و هم‌اکنون مسئولیت حفظ امنیت داخلی کشور را برعهده دارد و عملکرد آن توسط وزارت کشور نظارت می‌شود که دارای ۱۸ رسته (تخصص‌های نظامی، از نظر مأموریت، نوع کار و وظایف مشاغل نظامی) است: مرزبانی، اطلاعات، عملیات ویژه، انتظامی، ترافیک (راهنمایی و رانندگی)، هوایی، آمد و پشتیبانی، جرم شناسی (پلیس آگاهی و پلیس مبارزه با مواد مخدر)، رایانه، حقوق، معارف، اداری، هنر، دارایی، مخابرات و الکترونیک، فنی و مهندسی، دریایی و بهداشتی است (قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران، ۱۳۶۹). با توجه به گستردگی وظایف نیروی انتظامی و کارکنان آن در سراسر کشور، داشتن نیروی انسانی مسئولیت‌پذیر، با وجدان و متعهد در جامعه زمینه را برای رشد و توسعه‌ی اهداف سازمان و کارکنان آن در اجتماع فراهم می‌کند. زیرا مسئولیت‌پذیر بودن باعث انجام بهتر و صحیح‌تر کارها و پروژه‌ها می‌گردد. اشخاص مسئولیت‌پذیر قابل اعتمادترند و جلب اعتماد دیگران یکی از زمینه‌های مهم پیشرفت و عامل مهمی جهت تسریع روند پیشرفت‌های فردی و اجتماعی است. محور اصلی کارکرد نیروی انتظامی با توجه به تنوع رسته‌های تخصصی آن اثربخشی و کارایی آن در جامعه در برقراری امنیت و حفظ نظم می‌باشد. از طرفی تحقق مسئولیت‌پذیری و به ویژه مسئولیت‌پذیری اجتماعی به عوامل و ابعاد گوناگونی فردی و اجتماعی در افراد و سازمان‌ها وابسته است. به عقیده‌ی پژوهشگر یکی از متغیرهایی که توانایی پیش‌بینی و اثربخشی مسئولیت‌پذیری اجتماعی را به طور بالقوه دارد بررسی هوش اجتماعی افراد به خصوص هوش اجتماعی دانشجویان و ارتباط آن با مسئولیت‌پذیری دانشجویانی است که پس از فارغ‌التحصیلی در رسته‌های مختلف ناجا به خدمت و انجام وظیفه خواهند پرداخت، می‌باشد. بنابراین مسأله‌ی اصلی این پژوهش مطالعه‌ی رابطه هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در دانشجویان دانشگاه علوم اجتماعی امین و تدوین مدل ارتباطی بین این دو متغیر می‌باشد.

کارکنان اجرایی ناجا به دلیل ارتباط با مردم در جامعه نیازمند مهارت‌های اجتماعی مختلف هستند که ناشی از هوش اجتماعی آنها بوده و در رفتارشان در جامعه متجلی

می‌گردد. زیرا مهارت‌های اجتماعی رفتارهای قابل‌مشاهده و قابل اندازه‌گیری است و استقلال، قابلیت‌پذیری و کیفیت مطلوب زندگی افراد را بهبود می‌بخشد. این مهارت‌ها به سازش‌یافتگی و کارکرد بهنجار مهم‌اند و نارسایی در مهارت‌های اجتماعی به طور نزدیکی با اختلالات روانی و مشکلات رفتاری مرتبطند (جلیلی، ۱۳۸۹: ۶۷). در رویکرد پردازش اطلاعات، ذهن آدمی به عنوان یک سامانه‌ی شناختی که قابل قیاس با رایانه‌های دیجیتال در نظر گرفته می‌شود. این سامانه اطلاعات را به شیوه‌های مختلف، نظیر رمزگذاری، رمزگشایی، مقایسه یا ترکیب اطلاعات جدید با دیگر اطلاعات، ذخیره، بازیابی و با قراردادن اطلاعات در محور توجه یا هوشیاری پردازش می‌کند. پردازش اطلاعات بیش از آنکه به توصیف کلی بپردازد، به بررسی قدم به قدم آنچه در برخورد ذهنی با تکالیف رخ می‌دهد، علاقمند است. همه‌ی این ویژگی‌ها به داشتن پیش‌زمینه‌هایی نیاز دارد که از آن جمله می‌توان به هوش اجتماعی و قابلیت جذب دانش اشاره کرد. از طرفی سازمان‌ها و پژوهشگران نیاز به هوش اجتماعی را درک کرده‌اند و معتقدند سازمان‌هایی موفق‌ترند که هوش اجتماعی کارکنان آن در سطح سازمان و جامعه بالا باشد (خانجانی و شریعتی، ۱۳۸۸: ۳۵). از جمله نیروی انتظامی که در رسته‌های مختلف با شهروندان در ایجاد نظم و امنیت همکاری دارد که با افزایش هوش اجتماعی در کارکنان خود، می‌تواند منجر به بهبود عملکرد و اثربخشی سازمانی‌اش شود. سازمان‌هایی نظیر ناجا، نهادهایی هستند که فلسفه وجودی آن‌ها نیاز جامعه و مردم کشور می‌باشد همان‌طور که مردم برای رفع بی‌نظمی و امنیت داخلی و خارجی به ناجا نیاز دارند، ناجا نیز برای حفظ، بقاء و ادامه فعالیت خود به جامعه و مردم نیازمنداست به همین جهت زیر نظر وزارت کشور اداره می‌شود. بنابراین ناجا جزئی متشکل از افراد جامعه می‌باشند که از آن تأثیر پذیرفته و بر آن تأثیر می‌گذارد. در نتیجه عملکرد در رسته‌های متنوع خود، علاوه بر تأثیر آن بر سایر رسته‌ها موجب تأثیرات مستقیم یا غیرمستقیم در تمامی بخش‌های جامعه می‌شود. بنابراین ناجا بایستی جهت دستیابی به اهداف خود، به گونه‌ای نیروی انسانی خود که از مهمترین منابع آن می‌باشد را انتخاب و تربیت نماید که کیفیت هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری آن‌ها تأثیرات مضر برای جامعه در برداشته باشد تا همه افراد جامعه از اثرات مثبت در دستیابی به اهداف ناجا در کشور و جامعه، منتفع شوند. بنابراین پژوهشگر برای پیش‌بینی عملکرد

آتی نیروی انسانی ناجا در دستیابی به اهداف اجتماعی خود در جامعه درصدد پاسخ‌گویی به این پرسش است: مدل ارتباطی هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در دانشجویان ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین چگونه است؟

مبانی نظری و پیشینه پژوهش

هوش از جمله مهم‌ترین متغیرهای اختلاف بین افراد است. اساتید حوزه‌ی علوم تربیتی، هوش افراد را میزان تعامل فرد با محیط پیرامون خود عنوان نموده‌اند. ثوراندیک^۱ (۱۹۲۰) «هوش اجتماعی» توانایی شناخت افراد و توانایی عمل خلاقانه و روابط انسانی، تعریف کرد، هوش اجتماعی در سی سال اخیر به مهم‌ترین موضوع بحث بدل شده است (پتریدز و فارنهام^۲، ۲۰۰۱: ۴۲۸). در همه‌ی تعاریف مختلف هوش اجتماعی، از یک طبقه‌ی کلی، یعنی ظرفیت درک رخدادهای و پاسخ مؤثر شخصی و اجتماعی بیان می‌شود (لیورگود^۳، ۲۰۰۴: ۱۲).

هوش اجتماعی

هوش بین‌فردی یا هوش اجتماعی، یعنی مهارت عاطفی که برای حفظ ارتباطات نزدیک در دوستی‌ها، ازدواج یا ارتباط شغلی اساسی است. این هوش شامل آگاهی از موقعیت‌ها و سیستم رفتار اجتماعی است که آن‌ها را کنترل می‌کند و یک دانش از سبک‌های تعامل و راهبردهایی است که می‌تواند به یک شخص در به انجام رساندن اهدافش در برخورد با دیگران کمک کند. هوش اجتماعی دارای مؤلفه‌های مهارت‌های اجتماعی، آگاهی اجتماعی و پردازش اطلاعات اجتماعی است و آگاهی و شناخت اجتماعی، در واقع شناخت از کارکرد کنونی دنیای اجتماعی است، مردم آشنا با این تنوع شناخت‌ها می‌دانند که در موقعیت‌های اجتماعی چه رفتاری داشته باشند (بلاغت و عزیزپور، ۲۰۱۴: ۱۴۳). به عقیده‌ی پژوهشگر هوش اجتماعی برای رسیدن به دستاوردهای خلاق، یعنی تبدیل فعالیت‌های خلاق به دستاوردهای خلاق دانشجویان اهمیت دارد. ارتباط هوش اجتماعی با ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی را می‌توان به منشاء و خاستگاه آن‌ها یعنی ذهن مرتبط دانست. علت آن را می‌توان به همان ذهنی

1- Thorndike

2- Petrides & Furnham

3- Livergood

بودن و درک کامل مسئولیت‌ها، وظایف نیروی انتظامی و فعالیت‌های آن دانست. هوش اجتماعی بستر رشد و پیدایی مسئولیت‌پذیری اجتماعی است. هوش اجتماعی پیدایی و تولید یک اندیشه و فکر نو در جهت پردازش اطلاعات اجتماعی، مهارت‌های اجتماعی و آگاهی‌های اجتماعی است در حالی که مسئولیت‌پذیری اجتماعی عملی ساختن و پردازش آن اندیشه، فکر، مهارت و آگاهی اجتماعی است. یعنی هوش اجتماعی بیشتر جنبه ذهنی و مرتبط با افکار، مهارت و آگاهی‌های اجتماعی افراد می‌باشد. گلמן (۲۰۰۷) نیز هوش اجتماعی را شناخت از کارکرد کنونی دنیای اجتماعی می‌داند و طبق نظر او افراد با هوش اجتماعی بالا نیز افرادی هستند که می‌دانند در موقعیت‌های اجتماعی مختلف چه رفتاری داشته باشند. بنابراین در دنیای امروزی افرادی موفق هستند که دارای بهره هوشی بالایی باشند تا بتوانند فرصت‌های پیش روی سازمان را کشف کنند.

مسئولیت اجتماعی^۱

مفهوم مسئولیت اجتماعی سازمان^۲ شامل موضوعاتی مرتبط با رفتار سازمان در محیط اجتماعی بوده و فراتر از قلمروهای صرفاً اقتصادی است. سازمان‌ها در فعالیت‌های روزانه خود با چالش‌های اجتماعی، اقتصادی، قانونی، اخلاقی و بشردوستانه روبرو می‌شوند که رفتار آن‌ها را تحت تأثیر قرار می‌دهد. ممکن است تنها هدف این سازمان‌ها حداکثرسازی سود یا ثروت صاحبان سهام باشد، در حالی که می‌توان مفهوم مسئولیت اجتماعی سازمان را به رویکرد فوق‌افزود. این مفهوم فراتر از بدست آوردن سود اقتصادی تنها است و بهبود رفاه جامعه را نیز شامل می‌گردد و از آن دفاع می‌نماید (شعبانی، ۱۳۹۷: ۴۸). مسئولیت اجتماعی، یک چارچوب و محدوده اخلاقی است که در آن وظایف مختلفی که تمامی آن‌ها دارای منافع برای جامعه هستند، بر عهده فرد، سازمان و یا نهادی خاص گذاشته می‌شود. این مفهوم به صورت دقیق‌تر به معنای انجام وظایف فردی به وسیله تک‌تک افراد جامعه است که انجام این وظایف باعث می‌شود تا تعادل مناسبی بین اکوسیستم و اقتصاد جامعه برقرار شود. استفاده از لفظ وظیفه نشان می‌دهد که هر فرد در حالت عادی باید به این وظایف واقف بوده و نقش خود را در

1- Social Responsibility

2- Corporate Social Responsibility

حفظ این تعادل به صورت مشخص پذیرفته و ایفا کند. البته در اکثر جوامع این مفهوم یک حوزه قانونی الزام آور نبوده و بیشتر در حوزه اخلاق مطرح می‌شود. در جوامع بیشتر توسعه یافته که در چارچوب اخلاق، وظایف فردی دارای اهمیت بیشتری است، مسئولیت اجتماعی مفهومی اجباری و البته پذیرفته شده توسط اکثر افراد جامعه دارد. اما در سایر جوامع که از نظر سطح فرهنگی دارای فقر هستند، چنین مسئولیت‌هایی معنای خاصی نداشته و کمتر کسی خود را ملزم به انجام و رعایت آن‌ها می‌داند (والکر^۱، والکر^۱، و همکاران ۲۰۱۰: ۱۹۹).

علت مسئولیت‌پذیری اجتماعی افراد را می‌توان درک بالای افراد باهوش از تغییرات پیرامون و استقبال از چالش‌های اجتماعی دانست. تغییرات همواره با ایجاد فرصت همراه هست و همین تغییرات در جامعه و رسته‌های مختلف ناجا در برقراری نظم و آرامش در جامعه مسئولیت‌پذیری اجتماعی را ضروری کرده است. هرچه زمان می‌گذرد با توجه به پیشرفت علوم و فن‌آوری، تنوع خواسته‌های افراد، تغییرات اجتماعی و پیدایش نیازها و چالش‌های جدید، سازمان‌ها جهت کسب مزیت رقابتی پیچیده‌تر می‌شوند. از نظر اجتماعی مسئول بودن یعنی آدم‌ها و سازمان‌ها می‌بایست با اخلاق و با حساسیت نسبت به مسائل اجتماعی، فرهنگی و محیطی رفتار کنند. مسئولیت اجتماعی فردی در مقایسه با مسئولیت اجتماعی گروهی مفهومی جدید است اما قدمتی برابر با قانون طلایی «با دیگران طوری رفتار کنید که دوست دارید با شما رفتار شود» دارد. مسئولیت اجتماعی فردی با ایجاد یک موضع فعال نسبت به تأثیرگذاری مثبت بر دیگران و محیط بیرون از دایره خود بسط می‌یابد. مسئولیت اجتماعی فردی اساس مسئولیت اجتماعی گروهی است زیرا یک اجتماع از افراد تشکیل شده است و در نتیجه فرهنگ مسئولیت اجتماعی را مشخص می‌کند. «مسئولیت اجتماعی فردی شامل شرکت هر فرد در اجتماعی که در آن زندگی می‌کند، می‌باشد که می‌توان آن را به علاقه‌مندی از اتفاقاتی که در جامعه می‌افتد و شرکت فعال برای حل برخی از مشکلات محلی تعریف کرد. هر جامعه زندگی خود را دارد که همیشه در حال تغییر است. و هر کدام از ما می‌توانیم به طرق مختلف در این تغییر شرکت داشته باشیم، مثلاً با شرکت در تمیز کردن خیابانی که در آن زندگی می‌کنیم، با شرکت در برگزاری مراسم‌ها.»

1- Walker

(صادقی و جنانی، ۱۳۹۶: ۸۵). به نظر هانیل لانگ^۱: «هرکدام از ما فردی برای خود و فردی برای جامعه هستیم، همه ما باید خودمان و دیگران را درک کنیم و از دیگران و از خودمان مراقبت کنیم.» پس مسئولیت اجتماعی یعنی رفتارهای مضر، مخرب و غیرمسئولانه که ممکن است به جامعه، افراد و محیط آن ضرر بزند را از بین ببریم (طهماسبی، ۱۳۹۴: ۴). با وجود این که مفهوم مسئولیت‌پذیری اجتماعی روز به روز در میان سازمان‌ها جایگاه برجسته‌تری برای خود می‌بیند، به دلیل گستردگی و پیچیدگی‌اش، منابع انسانی و سازمان‌های گوناگون، برداشت‌های متفاوتی از آن دارند. در سازمان‌های نظامی و انتظامی نیز که تقویت یک ارتباط مؤثر با سازمان و ذی‌نفعان ضرورت دارد، مسئولیت اجتماعی سازمان می‌تواند وراى آن چه در سایر سازمان‌های متناظر مشاهده شده ارزش زیادی برای سازمان ایجاد کند. تلاش برای برقراری مسئولیت اجتماعی، به افراد، سازمان‌ها و دولت کمک می‌کند تأثیری مثبت بر پیشرفت، کار و جامعه داشته باشند. از سی سال اخیر توافق حاصل شده که مدل ۴ عاملی مسئولیت‌پذیری اجتماعی کارول^۲ (۱۹۹۱)، می‌تواند برای توصیف بیشتر جنبه‌های برجسته مسئولیت اجتماعی مورد استفاده قرار گیرد. که شامل متغیرهایی چون مسئولیت اقتصادی، قانونی، اخلاقی و بشردوستانه (انسان‌دوستی) می‌باشد. مسئولیت اقتصادی یکی از ابعاد مسئولیت اجتماعی سازمان‌هاست که در آن اقدامات و فعالیت‌های مورد نظر قرار دارد. مسئولیت قانونی شامل رعایت حقوق مصرف‌کنندگان، رعایت حقوق گروه‌های ذی‌نفع، رعایت استانداردهای بشردوستانه، بهداشتی و غیره می‌شوند. مسئولیت اخلاقی با توجه به ارزش‌های سیاسی و اجتماعی جامعه مانند درستکاری، صداقت و احترام به ارزش‌های مذهبی شکل می‌گیرد. مسئولیت انسان‌دوستی مجموعه وظایف و تعهداتی را در بر می‌گیرد که سازمان باید در جهت حفظ و کمک به جامعه با نگرش همه جانبه و رعایت حفظ وحدت و مصالح عمومی کشور انجام دهد (رجبی‌فرجاد و اکرمی، ۱۳۹۷: ۹۰).

از نظر کارول مسئولیت اجتماعی سازمان دارای ۴ بعد است:

(۱) مسئولیت اقتصادی ایجاد سود؛

1- Hanil Long
2- Caroll

۲) مسئولیت قانونی پیروی از قوانین مربوط؛

۳) مسئولیت اخلاقی رعایت دیگر انتظارات اجتماعی که در قانون نوشته نشده؛

۴) مسئولیت بشردوستانه (زیست‌محیطی اجتماعی): مسئولیت صلاح‌دیدنی انجام رفتارها و فعالیت‌هایی اضافی که جامعه آن را مطلوب می‌داند مانند کمک مالی به سازمان‌های خیریه (الوانی و قاسمی، ۱۳۹۱: ۲۴-۳۰).

مسئولیت اجتماعی در ناجا به مسئولیت اجتماعی نیروی انسانی در حوزه شهروندی نیز اشاره دارد. از طرفی مسئولیت اجتماعی فردی اساس مسئولیت اجتماعی گروهی است زیرا یک اجتماع از افراد مختلف تشکیل شده است و کمک می‌کند کیفیت زندگی مردم و کارکنان افزایش یابد. در مجموع مسئولیت اجتماعی سازمان فعالیت‌هایی است که پیش برنده منفعت اجتماعی بوده و فراتر از منافع سازمان و آن چیزی است که قانون لازم می‌دارد. پس مسئولیت اجتماعی سازمان یعنی فراتر رفتن از قانون. مسئولیت‌پذیری اجتماعی برای حفظ وحدت و یکپارچگی افراد کشور ضروری است و ضرورت دارد تا کارکنان ناجا منعطف باشند و خود را با جوّ پویای اجتماع و چالش‌های جدید دنیای واقعی و مجازی سازگار کنند و توانایی‌های انسانی مانند هوش اجتماعی می‌تواند در موفقیت مسئولیت‌پذیری اجتماعی افراد نقش داشته باشد یعنی توانایی ناجا برای سازگاری و چالش در جامعه و زندگی کارکنان خود به عملکرد منسجم قابلیت‌های هوش اجتماعی کارکنان وابسته است. عاملی که کمک می‌کند افراد با بهره هوشی متوسط و حتی پایین در زندگی، حیطة‌ی شغلی و اجتماعی موفق باشند.

نتایج تحقیقات مختلف نشان می‌دهند که افراد تلاش‌های مسئولیت اجتماعی کارکنان دولت را احساس کرده و به‌ویژه هنگامی که یک محصول (خدمت) و یا صحبت کردن مطلوب از سازمان در پیش‌رو است، مدنظر قرار می‌دهد. در بررسی ادبیات مسئولیت اجتماعی، اکثر مطالعات پیشنهاد کرده‌اند که یک ارتباط مثبت بین هوش اجتماعی با مسئولیت و فعالیت‌های اجتماعی وجود دارد. قربانی و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی با عنوان «طراحی الگوی ارزیابی عوامل تأثیرگذار بر پذیرش مسئولیت اجتماعی در سازمان‌های ورزشی با رویکرد شبکه عصبی مصنوعی»، اظهار داشتند که در روند پذیرش مسئولیت اجتماعی در میان کارکنان سازمان‌های ورزشی، مؤلفه رعایت

اخلاق کسب و کار در اولویت اول و مؤلفه نیازهای اقتصادی در اولویت آخر جای گرفتند. حبیبی و همکاران (۱۳۹۵) در پژوهشی با عنوان «مؤلفه‌های ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی»، نشان دادند که ۵ بُعد اساسی در مدل مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه وجود دارد: ابعاد بشردوستانه، اقتصادی، قانونی، اخلاقی و فناوری؛ که بُعد مسئولیت‌پذیری فناوری برای اولین بار در ابعاد مسئولیت‌پذیری سازمانی اضافه و ۴۶ شاخصه نیز برای آن تدوین شد که این امر آن را از پژوهش‌های قبلی متمایز نمود. شریفیان و خلیلی (۱۳۹۴) در پژوهشی با عنوان «مقایسه مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی هرم کارول شرکت‌های ورزشی از دیدگاه دانشجویان تربیت‌بدنی» نشان دادند که مسئولیت‌های قانونی، اخلاقی، اقتصادی و بشردوستانه به ترتیب به عنوان مهم‌ترین مسئولیت شناخته شدند از نظر متغیرهای جنسیت و سطح تحصیلات هیچ تفاوت معناداری بین میانگین چهار مؤلفه مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های ورزشی وجود ندارد. اتئوکلوس^۱ و همکاران (۲۰۱۶) در پژوهشی با عنوان «مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها سازمانی در بازاریابی بین‌المللی» نتیجه‌گیری نمودند که به لحاظ تجربی، طیف گسترده‌ای از مسائل تحت پوشش مسئولیت‌پذیری اجتماعی از قبیل: رعایت قوانین سازمانی، تعهد اخلاقی کسب‌وکار و شرکت در کارهای خیرخواهانه، تأثیرات محیطی خارجی و شیوه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمان تمرکز دارند. خیرات‌محمد^۲ (۲۰۱۵) در پژوهشی با عنوان «شیوه‌های تفکر و عمل مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها در صنعت نفت و گاز قطر» نشان داد که شرکت‌های نفت و گاز قطر در حوزه فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمانی، تمرکز خود را بر سلامت، ورزش، آموزش و محیط‌زیست می‌گذارند، اما از سایر معیارهای مسئولیت‌پذیری اجتماعی سازمانی مانند حقوق بشر، حقوق کار، شرایط کاری، قوانین ضد رشوه‌خواری و ضد فساد هیچ تحقیق و ارزیابی انجام نمی‌دهند. اسکوالی^۳ و همکاران (۲۰۱۴) در پژوهشی با عنوان «هوش، خلاقیت و نوآوری» سه دلیل ذکر می‌کنند که در جوامعی از افراد با ضریب هوشی^۴ بالا، نوآوری بیشتری وجود دارد. (۱) افراد باهوش افق فکری بالایی دارند و آن‌ها را قادر می‌سازد تا از رفتارهای

1- Eteokleous

2- Kirat Mohamed

3- Squalli

4- Intelligence Quotien

نوآورانه و ریسک‌پذیری استقبال کنند؛ ۲) در گروه‌های جمعیتی با هوش بالا به خاطر تکنولوژی‌های اجتماعی دانش بیشتری وجود دارد؛ ۳) افراد باهوش حاضرند چالش‌های عقلانی بیشتری را مرتبط با خلق دانش و نوآوری داشته باشند. سربان^۱ (۲۰۱۳) در پژوهشی با عنوان «بازاریابی اجتماعی و شرکت‌های خصوصی: تأثیر فعالیت‌های مسئولیت اجتماعی شرکت‌ها بر مصرف‌کنندگان رومانیایی» نشان داد که شرکت‌ها با مشارکت در برنامه‌های زیست‌محیطی توانسته‌اند اعتماد متقابل مصرف‌کنندگان را به خود جلب کنند و با انجام مسئولیت اجتماعی نه تنها موجب ارتقای شرکت که با دخالت مؤثر در زندگی اجتماعی، به ابزاری واقعی برای حمایت از توسعه اقتصادی تبدیل می‌شوند. کولیپراس^۲ (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان «مسئولیت شرکتی و اجتماعی در باشگاه‌های حرفه‌ای فوتبال» یکی از نتایج انجام مسئولیت‌های اجتماعی باشگاه‌های فوتبال را رفاه اجتماعی، آگاهی، توسعه اجتماعی، تسکین درد و مشارکت اجتماعی معرفی نمودند. لئونیداس^۳ و همکاران (۲۰۱۲) در پژوهشی با عنوان «ادراک و نظرات مدیران یونانی نسبت به مسئولیت اجتماعی شرکت» اظهار داشتند که افزایش حس مسئولیت‌پذیری به ارتقای تعهد اجتماعی افراد در سازمان‌ها منجر می‌شود و پایداری اجتماعی را به دنبال خواهد داشت. احمداوغلو^۴ و همکاران (۲۰۱۱) در پژوهشی با عنوان «درک تفاوت‌های فردی در هوش اجتماعی و کارآفرینی» نشان دادند، بین زنان و مردان در فرایند کارآفرینی بر اساس هوش اجتماعی آنها تفاوت معناداری وجود ندارد، اما بین تحصیلات افراد با کارآفرینی بر اساس هوش اجتماعی تفاوت معناداری مشاهده نشد. یکی از مسائل مشترکی که نیروی ناجا در رسته‌های مختلف در سطح کشور با آن روبه‌رو هستند، مسئولیت اجتماعی کارکنان آن در قبال محیط خود و جامعه است. ناجا از جمله سازمان‌هایی است که به علت گستردگی وظایف و ارتباط مستقیم با مردم نیازمند روش‌ها و تکنیک‌های جدید در ارائه خدمات خود هستند تا ارباب رجوع از خدماتی که دریافت می‌کند بیشترین رضایت را داشته باشد تا سازمان بتواند به هدف خود با بهترین بازدهی دست یابد. بنابراین پژوهش حاضر درصدد تدوین مدل ارتباط هوش اجتماعی با ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان دانشگاه علوم

1- Şerban

2- Kolyperas

3- Leonida

4- Ahmetoglu

انتظامی امین و رتبه‌بندی ابعاد مسئولیت اجتماعی بر اساس میزان اهمیت و میزان اندازه اثر هوش اجتماعی بر ابعاد مذکور است.

مدل مفهومی پژوهش

شکل شماره ۱. مدل مفهومی تحقیق و هرم مسئولیت پذیری کارول (۱۹۹۱)

روش پژوهش

روش پژوهش کمی (میدانی / پیمایش پرسشنامه‌ای) بود که از نظر هدف: کاربردی، از لحاظ راهبرد: توصیفی و براساس مسیر اجرا: پژوهش همبستگی است که به صورت مقطعی جهت تدوین مدل ارتباط هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین اجرا شد. قلمرو مکانی آن شهر تهران و از نظر قلمرو زمانی بهار و تابستان ۱۳۹۸ بوده است. جامعه آماری پژوهش ۷۰۰ نفر از دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین کرجسی - مورگان، ۲۴۸ نفر به عنوان نمونه‌گیری تصادفی ساده و فرمول کوکران و نیز جدول ابزار تحقیق، پرسشنامه‌های استاندارد هوش اجتماعی سیلورا^۱ و همکاران (۲۰۰۱) با ۲۱ گویه شامل مؤلفه‌های آگاهی اجتماعی، پردازش اطلاعات و مهارت اجتماعی و برای متغیر مسئولیت‌پذیری اجتماعی از پرسشنامه بومی‌سازی شده کارول (۱۹۹۱) با ۲۰ گویه و مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری (اقتصادی، قانونی، اخلاقی و بشردوستانه (زیست‌محیطی)) می‌باشد که گویه‌های دو پرسشنامه با طیف ۵ ارزشی لیکرت طراحی شده بودند. به دلیل

بومی‌سازی پرسشنامه‌ها و بکارگیری آن در جامعه‌ی دانشجویان و نیز تغییرات اجتماعی و فرهنگی بین کشورها اعتبار آن به لحاظ روایی محتوایی توسط اساتید دانشگاه جهت اجرا در جامعه‌ی آماری پژوهش تأیید شد و برای سنجش پایایی (قابلیت اعتماد) پرسش‌نامه از ضریب آلفای کرونباخ به شرح جدول زیر برای هر حیطه (بعد) استفاده گردید.

جدول شماره ۱. مشخصات پرسشنامه‌های پژوهش

ردیف	پرسشنامه	متغیر	تعداد گویه	آلفای کرونباخ
۱	هوش اجتماعی	پردازش اطلاعات	۷	۸۴۰/۰
۲	سیلورا و همکاران	مهارت اجتماعی	۷	۸۲۲/۰
۳	(۲۰۰۱)	آگاهی اجتماعی	۷	۸۰۰/۰
۴	مسئولیت‌پذیری	مسئولیت‌پذیری بشردوستانه (اجتماعی)	۵	۷۹۷/۰
۵	اجتماعی کارول	مسئولیت‌پذیری قانونی	۵	۷۸۰/۰
۶	(۱۹۹۱)	مسئولیت‌پذیری اخلاقی	۵	۸۶۴/۰
۷		مسئولیت‌پذیری اقتصادی	۵	۸۵۵/۰

در این پژوهش جهت آزمون فرضیه‌های پژوهش و برازش مدل مفهومی، مدل‌سازی معادلات ساختاری به کار رفته است. روش حداقل مربعات جزئی^۱ یکی از روش‌های آماری در این زمینه است. در پژوهش از نرم‌افزار آماری SmartPLS استفاده شد که در زمینه مدل‌سازی معادلات ساختاری بر پایه روش حداقل مربعات جزئی، نرم‌افزاری کاربردی و مفید می‌باشد.

یافته‌های پژوهش

الف) یافته‌های توصیفی

جدول شماره ۲. اطلاعات آماری جمعیت‌شناسی درصد (جنسیت، سن، تحصیلات و سابقه کار)

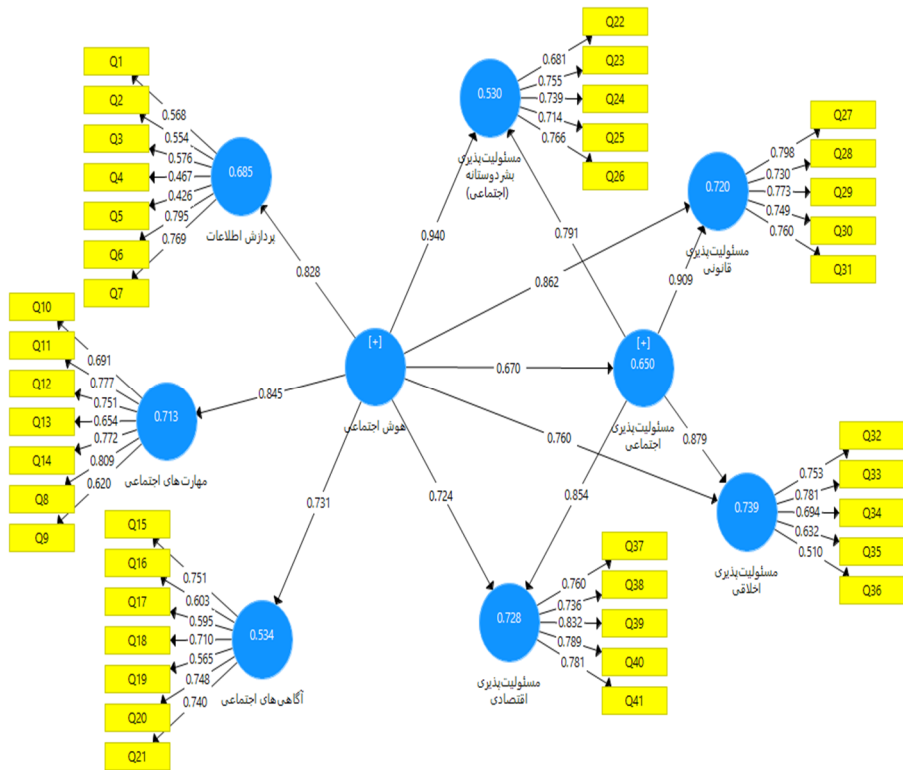
پاسخگویان به پرسشنامه

جنسیت		سن (سال)	
مرد	زن	۲۶-۳۵	۳۶-۴۵
کمتر از ۲۵	بیشتر از ۴۵	۲۷٪	۳۶٪
۴۲٪	۰٪	۲۰٪	۱۱٪
۱۰۰٪			
مقطع تحصیلات		سابقه کار (سال)	
کارشناسی	کارشناسی ارشد و بالاتر	کمتر از ۵ سال	۵-۱۵ (۶-۱۵) سال
کارشناسی	کارشناسی ارشد و بالاتر	۳۷٪	۴۲٪
۴۸٪	۴۰٪	۱۲٪	۱۵٪
۵٪			

1- Partial Least Squares

ب) یافته‌های استنباطی

آمار استنباطی جهت آزمون مدل مفهومی و همچنین فرضیه‌های پژوهش از مدل‌سازی معادلات ساختاری بر پایه روش کمترین مربعات جزئی استفاده شد. خروجی نرم‌افزار بعد از آزمون مدل برازش شده‌ی پژوهش، در شکل ۲ نشان داده شده است. در این پژوهش به دلیل آنکه مدل پژوهش را هر چند مبانی نظری تأیید می‌نمایند، ولی به دلیل آنکه مدل جدیدی می‌باشد و هنوز به بلوغ نرسیده است، از نرم‌افزار آماری واریانس‌محور یعنی نسخه‌ی سوم اسمارت پی‌ال‌اس استفاده گردید. بنابراین روایی و پایایی مدل مجدداً محاسبه شد. برای اندازه‌گیری مدل بیرونی از تحلیل‌های روایی و پایایی و تحلیل عاملی تأییدی استفاده شد. نتایج در شکل شماره ۲ نشان داد: ضرایب بارهای عاملی تمام گویه‌ها از ۰/۵ بیشتر است؛ یعنی واریانس شاخص‌ها با سازه مربوطه‌اش در حد قابل قبول و نشان‌گر مناسب بودن این معیار است. جهت تأیید روایی ابزار اندازه‌گیری از ۳ نوع روایی: روایی (محتوا، همگرا و واگرا) استفاده شد. روایی محتوا با نظرسنجی از خبرگان دانشگاهی تأیید شد. برای تعیین پایایی پرسشنامه‌ها از دو معیار ضریب آلفای کرونباخ و ضریب پایایی ترکیبی (مربک)^۱ استفاده شد که در جداول شماره ۳ نشان داده شده است. در شکل ۲، متغیرهای آشکار و پنهان: متغیرهای پنهان مدل (دایره آبی) و متغیرهای آشکار (مستطیل زرد که همان گویه‌های متغیر پنهان‌اند)، مشخص هستند. روابطی که بین متغیرهای پنهان تعریف شده است، همان فرضیه‌های پژوهش می‌باشند و اعداد نشان داده شده بر روی این روابط، ضرایب مسیر و اعداد داخل دایره‌های آبی ضرایب تبیین هستند. پیش از برازش جزئی مدل (آزمون فرضیه‌های پژوهشی) به بررسی برازش کلی مدل مفهومی می‌پردازیم.

شکل شماره ۲. بارهای عاملی، ضرایب مسیر و ضریب تبیین مدل پژوهش

مقادیر بیشتر از ۰/۶۲ برای روایی همگرا، بیشتر از ۰/۷۸ برای آلفای کرونباخ و پایایی مرکب بیشتر از ۰/۷۹، مقادیر بیشتر از ۰/۵۳ برای R^2 بیانگر برازش مناسب مدل هستند. در خصوص ضریب تعیین سه مقدار ۰/۱۹، ۰/۳۳ و ۰/۶۷ به عنوان مقدار ملاک برای مقادیر ضعیف، متوسط و قوی R^2 بیان شده‌اند (آذر و همکاران، ۱۳۹۱).

جدول ۳. ضرایب پایایی ترکیبی، ضرایب تبیین و روایی همگرا

متغیر	روایی همگرا	ضریب آلفای کرونباخ	پایایی ترکیبی	R ² (ضرایب تبیین)
هوش اجتماعی	۶۲/۰	۸۷۲/۰	۸۷۵/۰	-----
پردازش اطلاعات	۶۹/۰	۸۵۰/۰	۷۹۴/۰	۶۸۵/۰
مهارت اجتماعی	۷۱/۰	۷۹۷/۰	۸۱۶/۰	۷۱۳/۰
آگاهی اجتماعی	۵۸/۰	۸۰۲/۰	۸۵۲/۰	۵۳۴/۰
مسئولیت‌پذیری اجتماعی	۸۵/۰	۹۴۰/۰	۹۳۰/۰	۶۵۰/۰
مسئولیت‌پذیری بشر دوستانه (اجتماعی)	۶۵/۰	۷۸۳/۰	۸۵۲/۰	۵۳۰/۰
مسئولیت‌پذیری قانونی	۸۱/۰	۸۲۰/۰	۸۷۴/۰	۷۲۰/۰
مسئولیت‌پذیری اخلاقی	۶۳/۰	۷۰۳/۰	۸۰۹/۰	۷۳۹/۰
مسئولیت‌پذیری اقتصادی	۸۰/۰	۸۳۸/۰	۸۸۶/۰	۷۲۸/۰

طبق جدول بالا متغیرهای مذکور حداقل ۰/۵۳۰ را تبیین می‌کنند. در نتیجه توان متغیرهای کلیدی (پنهان) در تبیین مسئولیت‌پذیری اجتماعی عالی است. ضرایب تبیین متغیرها نشانگر برآزش قابل قبول مدل پژوهش است.

برای متغیرها جذر میانگین واریانس استخراج شده ($\sqrt{AVE}$) در روایی همگرا گرفته شد. چون جذر حاصل از تمام ضرایب همبستگی تمامی سازه‌ها بالاتر می‌باشد، پس روایی واگرایی سازه‌ها (معیار فرنل - لاکر و ماتریس روایی واگرا لاتنت)^۱ مورد تأیید بود. طبق نتایج خروجی‌های نرم‌افزار در جدول شماره ۳، ۴ و ۵ ابزار اندازه‌گیری از روایی (محتوا، همگرا و واگرا) و پایایی مناسب برخوردار است. همچنین برای بررسی برآزش کلی مدل از سه شاخص اعداد معنی‌داری تی، ضریب تعیین و نیکویی برآزش^۲ استفاده شد. ساده‌ترین معیار برای سنجش رابطه بین متغیرها در بخش ساختاری مدل، اعداد معنی‌داری تی است. در صورتی که مقدار این اعداد از ۱/۹۶ و ۲/۵۸ بیشتر باشند، نشان از صحت رابطه بین متغیرها و در نتیجه تأیید فرضیه‌های تحقیق به ترتیب در سطح اطمینان ۹۵ و ۹۹ درصدی می‌باشد. به باور تنتهاوس^۳ و همکاران (۲۰۰۵)، شاخص نیکویی برآزش در مدل پی‌ال‌اس، راه حلی عملی برای بررسی برآزش کلی مدل است و همانند شاخص‌های برآزش در روش‌های

1- Fornell-Lacker & Divergent Latent Validity Matrix

2- Goodness of Fitness

3- Tenenhaus

کوواریانس محور عمل می‌کند و از آن می‌توان برای بررسی اعتبار با کیفیت مدل پی‌ال‌اس، به صورت کلی استفاده کرد. این شاخص بین صفر تا یک قرار دارد که مقادیر ۰/۲۵، ۰/۰۱ و ۰/۳۶ به ترتیب به عنوان مقادیر ضعیف، متوسط و قوی معرفی شده است و فرمول آن برابر است با: $(GOF = \sqrt{communality \times R^2})$.

جدول ۴. برازش کلی مدل

نیکویی برازش $(\sqrt{communality \times R^2})$	میانگین R^2	میانگین پایایی اشتراکی ^۱	مسئولیت‌پذیری اجتماعی
$\sqrt{0.760 \times 0.680} = 0.718$	۶۸۰/۰	۷۶۰/۰	

در جدول شماره ۴- مقدار شاخص نیکویی برازش به دست آمده در این تحقیق، برابر ۰/۷۱۸ است که بیشتر از مقدار قوی ۰/۳۶ است؛ بنابراین ساختار مدل تناسب خوبی با داده‌ها دارد. بنابراین متغیرهای پنهان موجود در مدل پژوهش دارای ارتباط پیش‌بین مناسبی‌اند. چون هدف اصلی از ارائه مدل در این پژوهش تبیین مدل ارتباطی هوش اجتماعی با مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین بود، شاخص‌های برآورد شده برای این متغیر از اهمیت بیشتری برخوردارند. مقادیر حاصل نشان می‌دهند که مدل پژوهش توانایی بالایی در تبیین یا پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر مبنای هوش اجتماعی دارد. پس از برازش کلی مدل نوبت به برازش جزئی مدل یا همان آزمون فرضیه‌های پژوهشی می‌رسد. در این مرحله ضریب اثرگذاری هر متغیر و معنادار بودن این ضریب مورد بررسی قرار می‌گیرد. جدول زیر ضرایب اندازه اثر برای روابط تدوین شده در مدل و نیز معناداری این ضرایب را نشان می‌دهد. بر این اساس می‌توان در رابطه با رد یا تأیید فرضیه‌های پژوهشی تصمیم‌گیری کرد.

1- Communality

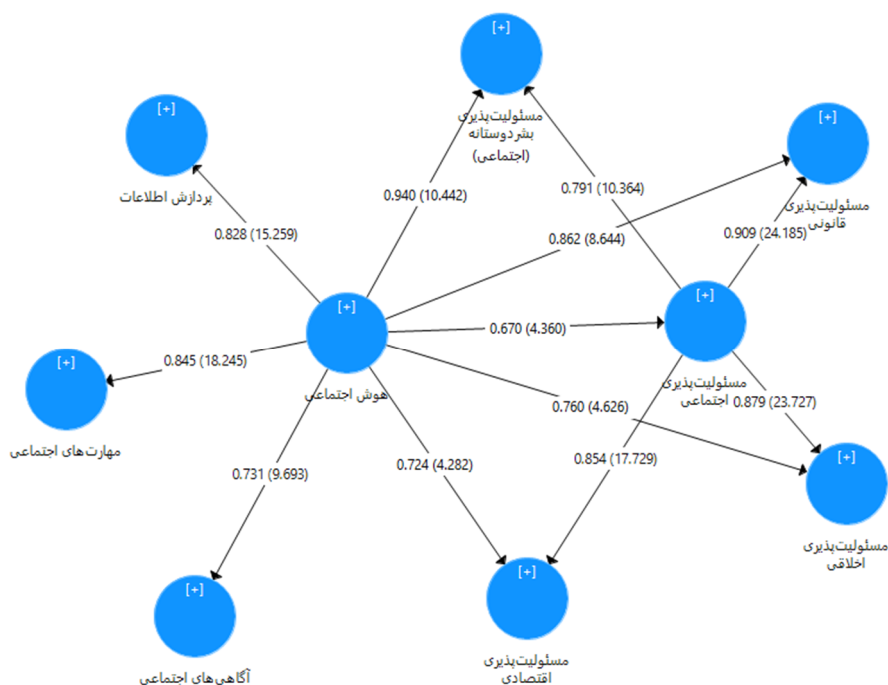

جدول ۵. بررسی معناداری ضرایب اندازه اثر (F)، ضرایب مسیر مستقیم و مقادیر آماره تی در آزمون فرضیه‌های پژوهش

فرضیه	رابطه	ضرایب اندازه اثر (F)	ضرایب مسیر t- value	سطح معنی داری نتیجه	تأیید
اصلی	هوش اجتماعی ← مسئولیت پذیری اجتماعی	۵۸۲/۰	۳۶۰/۴	۰۰۰۱/۰	تأیید
۱	هوش اجتماعی ← مسئولیت پذیری بشر دوستانه (اجتماعی)	۵۳۰/۰	۴۴۲/۱۰	۰۰۴/۰	تأیید
۲	هوش اجتماعی ← مسئولیت پذیری قانونی	۷۳۹/۰	۶۴۴/۸	۰۰۶/۰	تأیید
۳	هوش اجتماعی ← مسئولیت پذیری اخلاقی	۷۲۰/۰	۶۲۶/۴	۰۰۰۱/۰	تأیید
۴	هوش اجتماعی ← مسئولیت پذیری اقتصادی	۷۲۸/۰	۷۲۴/۰	۰۰۰۱/۰	تأیید

۴۴

تدوین مدل ارتباطی هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی...

شکل شماره ۳. ضرایب مسیر و مقادیر تی مدل نهایی آزمون شده پژوهش

نتایج حاصل از آزمون مدل در قالب ضرایب مسیر مستقیم همراه با آماره t فرضیه‌های مرتبط با مسیرهای مدل در جدول ۵ و شکل شماره ۳ نشان داده شده است. در ادامه با جزئیات بیشتر به بررسی فرضیه‌های پژوهشی می‌پردازیم. با توجه به الگوی تفسیری در مدل‌سازی معادلات ساختاری، و مقدار آماره t مربوط به هر مسیر که از

۲/۵۸ بزرگتر باشد می‌توان گفت که مسیر مربوطه به ترتیب در سطح اطمینان ۹۹ درصد معنی‌دار است و فرضیه مربوط به آن مسیر تأیید می‌گردد. یعنی در سطح اطمینان ۹۹ درصد بین هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی و همچنین با تمام مؤلفه‌های مورد بحث آن رابطه مثبت و معناداری وجود دارد. ضریب اندازه اثر هوش اجتماعی بر مسئولیت‌پذیری اجتماعی (۰/۵۸۲) بوده است و ضریب اندازه اثر هوش اجتماعی به ترتیب بر مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی (بشردوستانه ۰/۵۳۰، قانونی ۰/۷۲۰، اخلاقی ۰/۷۳۹ و اقتصادی ۰/۷۲۸)، است. با توجه به نتایج شکل شماره ۳- فرضیات ذیل مورد تأیید قرار گرفت:

بین هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین رابطه معنی‌داری برقرار است. همچنین بین هوش اجتماعی و ابعاد مسئولیت‌پذیری اعم از بشردوستانه (اجتماعی)، قانونی، اخلاقی و اقتصادی دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین رابطه معنی‌داری برقرار است.

جدول ۶. نتایج آزمون فریدمن در رتبه بندی و تحلیل عاملی تأییدی مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری

اجتماعی					
متغیر	رتبه میانگین	خی دو	درجه آزادی	سطح معنی‌داری	اولویت‌بندی بارعاملی اهمیت
بشردوستانه (اجتماعی)	۳۲۸/۴				۲
قانونی	۵۳۰/۴	۷۳۹/۳۳۹	۳	۰۰۰۱/۰	۱
اخلاقی	۲۶۵/۴				۳
اقتصادی	۷۰۹/۳				۴

بر اساس نتایج جدول شماره ۶ اولویت‌بندی ابعاد مسئولیت اجتماعی با آزمون فریدمن و میزان اهمیت هر بُعد مسئولیت‌پذیری اجتماعی از دیدگاه دانشجویان دانشگاه علوم انتظامی امین با تحلیل عاملی تأییدی گزارش شده است.

بحث و نتیجه‌گیری

افراد و سازمان‌ها همواره خواهان موفقیت در انجام وظایف خود هستند اما به دلیل عدم آگاهی از عوامل کلیدی موفقیت در بعضی از مواقع در این زمینه توفیقی کسب نکرده‌اند. سازمان‌های زیادی با مطالعه عوامل مختلف تأثیرگذار بر موفقیت سازمانی و تطبیق شرایط مختلف خود با ویژگی‌های سازمان‌های شاخص که به موفقیت‌های متعدد رسیده‌اند. بنابراین در این پژوهش رابطه بین هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی ارزیابی شد. یعنی می‌توان گفت که هوش اجتماعی به عنوان یک بُعد هوش غیرشناختی، زمینه لازم را برای مسئولیت‌پذیری اجتماعی کارکنان ناجا در جامعه و دستیابی ناجا به اهداف سازمانی خود فراهم می‌کند.

نتایج نشان داد بین هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین رابطه مثبت و معنی‌داری برقرار است. این یافته با یافته‌های پژوهش قربانی و همکاران (۱۳۹۷)، حبیبی و همکاران (۱۳۹۵)، شریفیان و خلیلی (۱۳۹۴)، اتنوکوس و همکاران (۲۰۱۶) و سربان (۲۰۱۳)، کولیپراس (۲۰۱۲) و گورکان و همکاران (۲۰۱۱) هم‌راستا می‌باشند. با این تفاوت که میزان اهمیت ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین به ترتیب عبارتند از: مسئولیت‌پذیری (۱- اخلاقی، ۲- بشردوستانه، ۳- قانونی و ۴- اقتصادی) هستند. در پژوهش قربانی و همکاران (۱۳۹۷) الگو و عوامل تأثیرگذار بر پذیرش مسئولیت اجتماعی در سازمان‌های ورزشی ارائه شد اما در پژوهش حاضر مدل ارتباطی هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در جامعه‌ی دانشجویان ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین که در آینده‌ی نزدیک در ناجا خدمت خواهند نمود بررسی شد. ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی پژوهش نیز هم‌راستا با ابعاد شناسایی شده مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی در پژوهش حبیبی و همکاران (۱۳۹۵) و نیز ابعاد مسئولیت‌پذیری سازمانی در پژوهش اتنوکوس و همکاران (۲۰۱۶) بود.

همچنین بین هوش اجتماعی و ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشجویان ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین رابطه معنی‌داری وجود دارد که با نتایج اسکوالی و همکاران (۲۰۱۴) هم‌راستا می‌باشند. در جوامعی از افراد با ضریب هوشی بالا، نوآوری و

مسئولیت‌پذیری اجتماعی بیشتری وجود دارد. افراد باهوش افق فکری و درک بالایی دارند و آن‌ها را قادر می‌سازد تا رفتارهای نوآورانه، مسئولیت‌پذیری اجتماعی را در جامعه ارائه دهند. افراد باهوش حاضرند چالش‌های عقلانی بیشتری را مرتبط با خلق دانش و مسئولیت‌پذیری داشته باشند. فعالیت دانشجویان فارغ‌التحصیل با هوش اجتماعی بالا در نیروی انتظامی موجب استفاده بیشتر از ایده‌ها و فرصت‌های موجود و انطباق‌پذیری بهتر با محیط پیرامون خود و افزایش زمینه و بستر اجتماعی مسئولیت‌پذیری می‌شود. بنابراین مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ناجا مهارتی است که با بسیاری از همکاری‌های دیگر همراه است در واقع همانند یک پیکر واحد همه اجزای ناجا باید با یکدیگر هماهنگ باشند، همه باید با هم فکر کنند و در مرحله بعد اقدام کنند. ساز و کار انتقال از هوش (اجتماعی) به رشد (اقتصادی، بشردوستانه، اخلاقی و قانونی...) نمایانگر پذیرش این پیش فرض است که ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی تأثیر مستقیم و مثبتی را بر رشد همه جانبه‌ی جامعه دارد. بنابراین طبق رابطه معنی‌دار بین هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی؛ مدیران و فرماندهان ناجا بایستی بتوانند با توجه به اکتسابی بودن هوش اجتماعی راه‌کارهایی در جهت توسعه ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی در جامعه و سازمان خود ارائه دهند. با توجه به ارتباط مثبت و معنادار بین هوش اجتماعی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی، ارتقاء مهارت‌های هوش اجتماعی می‌تواند به افزایش مسئولیت‌پذیری اجتماعی در ابعاد مختلف کمک نماید. یعنی هوش اجتماعی باید در سیاست‌های مدیریت منابع انسانی از استخدام (از طریق پرسشنامه‌ها و مصاحبه‌ها)، آموزش (با توجه به اکتسابی بودن)، حفظ و نگهداشت، فرصت و ارتقاء افراد به کار گرفته شود.

با توجه به تأیید تمام فرضیه‌های تحقیق، می‌توان گفت که یافته‌های پژوهش مؤید آن است که اجرای سیاست‌های هوش اجتماعی در سازمان‌ها به فعالیت‌های بهینه مسئولیت‌پذیری اجتماعی کارکنان ناجا می‌انجامد. موفقیت در ابعاد مختلف مسئولیت‌پذیری اجتماعی در گرو سرمایه‌گذاری در هوش بخصوص هوش اجتماعی دانشجویان و ورزشکار دانشگاه علوم انتظامی امین می‌باشد. همچنین تأثیرپذیری فعالیت‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی افراد از خصوصیات روان‌شناسی افراد است. اگرچه هوش اجتماعی یک عامل مهم در پیش‌بینی مسئولیت‌پذیری اجتماعی است اما تأثیر هوش اجتماعی از بین ابعاد مسئولیت‌پذیری اجتماعی بر مسئولیت‌پذیری قانونی است.

پیشنهادها

- مدیران و فرماندهان ناجا در استخدام نیرو، به ویژه در بُعد مسئولیت‌پذیری اجتماعی به هوش اجتماعی آنان توجه داشته باشند؛
- دانشگاه علوم انتظامی امین به‌عنوان تنها مرکز آموزش افسری نیروی انتظامی باید به آموزش و تقویت مهارت‌ها و قابلیت‌های اجتماعی و از جمله مسئولیت‌پذیری در عرصه‌های فردی و اجتماعی در میان دانشجویان بپردازد؛
- رؤسای نیروی انتظامی (ناجا) علاوه بر استفاده از تجربه و دانش کارکنان خود در انجام وظایف، از هوش اجتماعی آن‌ها در خدمات استفاده کنند و با جمع‌آوری اطلاعات مناسب، به موقع و گسترش آن اطلاعات در کارکنان سازمان ناجا، انگیزه‌ی پاسخگویی مناسب به این اطلاعات را ایجاد کنند؛
- نیروهای آموزش دیده و آموزش دهنده در دانشگاه علوم انتظامی امین درک و برآورد کاملی از مهارت‌های فردی گوناگون (ذهنی، فکری و آگاهی افراد)، صلاحیت‌ها، شایستگی‌ها و دانش اجتماعی موجود و در مجموع از تفاوت‌های فردی داشته باشند، تا کارکنان و دانشجویان ناجا بتوانند در ابعاد گوناگون مسئولیت‌پذیری اجتماعی در حین انجام وظیفه‌ی خود موفق باشند؛
- سازوکارهای لازم (ایجاد و حفظ ارتباطات نزدیک در محل کار، نظام پیشنهادات، نظام تشویق در سازمان ناجا برای ذخیره، بازیابی و تسهیم و پردازش اطلاعات اجتماعی و ...) برای حمایت از مسئولیت‌پذیری اجتماعی در سازمان ناجا به طور مستمر وجود داشته باشد؛
- سیستم‌های اطلاعاتی و گزینشی نیروی انسانی ناجا بایستی به نحوی طراحی شوند که نیروی انسانی دارای مسئولیت‌پذیری اجتماعی بالا را جهت تصدی پست‌های کلیدی خود قرار دهند.

تقدیر و تشکر

در پایان از تمام افرادی که در انجام این پژوهش با پاسخگویی صادقانه به گویه‌های پرسشنامه قبول زحمت نمودند، کمال تشکر و سپاس را داریم.

- الوانی، سیدمهدی و قاسمی، سیداحمدرضا (۱۳۸۷). مدیریت و مسئولیت‌های اجتماعی سازمان. تهران: انتشارات مرکز آموزش و مدیریت دولتی ریاست جمهوری، صص ۳۰-۲۴.
- آذر، عادل؛ غلامزاده، رسول و قنواتی، مهدی (۱۳۹۱). مدلسازی مسیری - ساختاری در مدیریت: کاربرد نرم‌افزار SmartPLS. تهران: نگاه دانش.
- جلیلی آبکنار، سیده سمیه (۱۳۸۹). آموزش مهارت‌های اجتماعی به دانش‌آموزان آسیب‌دیده شنوایی. مجله آموزش (تعلیم و تربیت) استثنایی، (۱۰۴)، صص ۷۲-۶۶.
<http://ensani.ir/fa/article/219561>
- حبیبی، نوید؛ وظیفه‌دوست، حسین و جعفری، پریش (۱۳۹۵). مؤلفه‌های ارتقای مسئولیت‌پذیری اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی. فصلنامه پژوهش و برنامه‌ریزی در آموزش عالی، (۲)۲۲، صص ۱۴۵-۱۲۵.
<http://journal.irphe.ac.ir/>
- خانجانی، زینب و شریعتی، مریم (۱۳۸۸). الگوی پردازش اطلاعات اجتماعی در تبیین مشکلات رفتاری کودکان. مجله آموزش (تعلیم و تربیت) استثنایی، (۹۱)، صص ۳۳-۳۹.
<http://ensani.ir/fa/article/123274/>
- رجبی فرجاد، حاجیه و اکرمی، مصطفی (۱۳۹۷). بررسی رابطه جامعه‌پذیری سازمانی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی (مورد مطالعه: کارکنان سازمان فرهنگی شهرداری مشهد). فصلنامه علمی- ترویجی مطالعات فرهنگی - اجتماعی خراسان، (۳)۱۲، صص ۱۱۸-۸۷.
http://www.farhangekhorasan.ir/article_77197.html
- رضایی، اکبر و خلیل‌زاده، احد (۱۳۸۸). رابطه بین هوش اجتماعی مدیران با رضایت شغلی معلمان مدارس. فصلنامه آموزش و ارزشیابی تربیتی، ۲ (۷)، صص ۱۲۱-۱۴۵.
http://jinev.iaut.ac.ir/article_521965.html
- شریفیان، اسماعیل و خلیلی، سمیه (۱۳۹۴). مقایسه مؤلفه‌های مسئولیت‌پذیری اجتماعی شرکت‌های ورزشی از دیدگاه دانشجویان تربیت‌بدنی. پژوهش‌نامه‌ی مدیریت ورزشی و رفتار حرکتی. (۲۲)۱۱، صص ۴۸-۳۹.
http://msb.journals.umz.ac.ir/article_988.html
- شعبانی، عباس (۱۳۹۷). مطالعه مسئولیت‌پذیری اجتماعی و اخلاق حرفه‌ای در سازمان‌های ورزشی کشور. فصلنامه علمی- پژوهشی پژوهش اجتماعی دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن، (۳۸)۱۰، صص ۶۶-۴۶.
https://jsr.riau.ac.ir/article_1265.html
- صادقی، فرزانه و جنانی، حمید (۱۳۹۶). بررسی ارتباط بین مسئولیت‌پذیری اجتماعی با ارزش ادراک شده و رضایت مشتریان باشگاه‌های ورزشی شهرستان هشتگرد. مطالعات جامعه‌شناسی، (۳۵)۹، صص ۱۰۰-۸۳.
http://jss.iaut.ac.ir/article_532169.html

- طهماسبی، هامون (۱۳۹۴). مسئولیت اجتماعی سازمان‌ها (CSR)، یک الزام در مسیر توسعه پایدار. نقل از سایت به سوی پایداری در توسعه.
<http://hamoont.ir>
- قانون نیروی انتظامی جمهوری اسلامی ایران (۱۳۶۹). مشتمل بر یازده ماده و ده تبصره در جلسه علنی روز چهارشنبه مورخ ۲۷ تیرماه ۱۳۶۹ مجلس شورای اسلامی تصویب و در ۱۳۶۹/۵/۲ به تأیید شورای نگهبان رسید. بازیابی از تارنمای مرکز پژوهش‌های مجلس شورای اسلامی.
<https://rc.majlis.ir/fa/law/show/91805>
- قربانی، علی؛ محمد کریمی، یوسف و کوهزادی، فؤاد (۱۳۹۷). طراحی الگوی ارزیابی عوامل تأثیرگذار بر پذیرش مسئولیت اجتماعی در سازمان‌های ورزشی با رویکرد شبکه عصبی مصنوعی. مطالعات مدیریت رفتار سازمانی در ورزش، ۵(۲)، صص ۴۵-۵۶.
http://journals.pnu.ac.ir/article_4683.html
- Ahmetoglu, G., Leutner, F., & Chamorro-Premuzic, T. (2011). EQ-nomics: Understanding the relationship between individual differences in trait emotional intelligence and entrepreneurship. *Personality and individual differences*, 51(8), 1028-1033.
<https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.08.016>.
- Carroll, A. B. (1991). The pyramid of corporate social responsibility: Toward the moral management of organizational stakeholders. *Business horizons*, 34(4), 39-48.
<https://www.researchgate.net/publication/4883660>.
- Eteokleous, P. P., Leonidou, L. C., & Katsikeas, C. S. (2016). Corporate social responsibility in international marketing: review, assessment, and future research. *International Marketing Review*, 33(4), 580-624.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S0363811115000946>
<https://doi.org/10.1016/j.pubrev.2015.07.001>.
- Fornell, C., & Larcker, D. F. (1981). Evaluating structural equation models with unobservable variables and measurement error. *Journal of marketing research*, 18(1), 39-50.
<https://journals.sagepub.com/doi/10.1177/002224378101800104>.
- Goleman, D. (2007). *Social Intelligence: the new science of human relationships*. New York: Random House.
- Gorkan, A. Franziska, L. & Tomas, C. (2011). Understanding the individual differences in Social intelligence and entrepreneurship. *Personality and Individual Differences*. 51(8): 1028-1033.
<https://www.sciencedirect.com/journal/>.
- Kirat, M. (2015). Corporate social responsibility in the oil and gas industry in Qatar perceptions and practices. *Public Relations Review*, 41(4), 438-446.
<http://dx.doi.org/10.1016/j.pubrev.2015.07.001>.
- Kolyperas, D. (2012). Corporate and social responsibility in professional football club organizations.
<https://dspace.stir.ac.uk/handle/1893/9207>
<http://hdl.handle.net/1893/9207>.

- Leonidas, P., Mary, G., Theofilos, P., & Amalia, T. (2012). Managers' perceptions and opinions towards corporate social responsibility (CSR) in Greece. *Procedia Economics and Finance*, 1, 311-320.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S2212567112000366>.
[https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(12\)00036-6](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(12)00036-6).
- LIVERGOOD, N. (2004). Social intelligence: A new definition of human intelligence.
<http://www.hermes-press.com/socient4.htm>.
- Petrides, K. V., & Furnham, A. (2001). Trait emotional intelligence: Psychometric investigation with reference to established trait taxonomies. *European journal of personality*, 15(6), 425-448.
<https://onlinelibrary.wiley.com/doi/abs/10.1002/per.416>.
<https://doi.org/10.1002/per.416>.
- Reza Balaghat, S., & Azizpour, L. (2014). Investigation of the relationship between social intelligence & leadership style of high school managers at District 2 in Zahedan. *European Online Journal of Natural and Social Sciences*, 3(1), pp-140.
<https://core.ac.uk/reader/296306916>.
- Şerban, C. (2013). Social marketing and privately held companies: the impact of corporate social responsibility activities on Romanian consumers. *Journal of food products marketing*, 19(2), 81-92.
<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/10454446.2013.761538>.
<https://doi.org/10.1080/10454446.2013.761538>.
- Silvera, D., Martinussen, M., & Dahl, T. I. (2001). The Tromsø Social Intelligence Scale, a self-report measure of social intelligence. *Scandinavian journal of psychology*, 42(4), 313-319.
<https://doi.org/10.1111/1467-9450.00242>
- Squalli, J., & Wilson, K. (2014). Intelligence, creativity, and innovation. *Intelligence*, 46, 250-257.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S016028961400097X>.
<https://doi.org/10.1016/j.intell.2014.07.005>.
- Tenenhaus, M., Esposito Vinzi, V., Chatelin, Y. M., & Lauro, C. (2005). PLS Path Modeling Computational Statistics & Data Analysis, 48.
<https://doi.org/10.1016/j.csda.2004.03.005>.
- Walker, M., & Parent, M. M. (2010). Toward an integrated framework of corporate social responsibility, responsiveness, and citizenship in sport. *Sport Management Review*, 13(3), 198-213.
<https://www.sciencedirect.com/science/article/abs/pii/S144135231000032X>.
<https://doi.org/10.1016/j.smr.2010.03.003>.